

СТАРОВИННЕ волинське село Козин розташоване на правому березі річки Пляшівки, яка бере початок у с. Жостневому і впадає в річку Стир.

Перша згадка про Козин датується в документах 17 липня 1488 року, тобто йому вже понад 500 літ.

В усі часи козинці не були байдужими до того, що діялося навколо. Відомо, що під час визвольної боротьби українського народу в 1648—1654 роках багато селян пішло під малинові козацькі прапори захищати свободу і віру, честь і гідність свого народу.

Ще на початку XVI ст. польський король Казимир Великий подарував землі

годови городянам. Унаслідок цієї акції в Козині залишилося лише чотири сім'ї. Містечко було зруйноване.

То була перша чорна сторінка в його житті.

Відроджувався Козин дуже повільно. В 1659 році тут налічувалося 30 господарств.

У кінці XVII ст. село і його околиці загарбав польський магнат Потоцький, який доручив управляти маєтком панові Олександру Домініку, з династії графів Тарнавських.

В 1711 році Олександр Домінік оселився в реставрованому замку, згодом розпочалося будівництво костелу католицького ордену домініканців, яке заверши-

лося, бо при Польщі навчання велося виключно польською, українська мова як предмет читалася два рази на тиждень. Багато молоді, навіть не шкільного віку, пішло до школи.

В кінці року перші «неугодні» помагандували на Схід — освоювати сибірську тайгу і казахські степи. Потім почалися масові арешти отих національно свідомих елементів, якими пишалось село.

З перших днів війни Козин, як прифронтове село, опинився в смузі жорстоких боїв. 24 червня його захопили фашисти, вони зруйнували більше половини житлового фонду, знищили бібліотеки; школу перетворили

кіль шлях» (нині КСП «Нива»).

У 1959 році Козинський район ліквідовано, Козин увійшов до складу Червоноармійського району (нині Радивилівського) як центр сільської Ради.

Сьогодні сільська Рада об'єднує 4 населених пункти: Козин, Гранівка, Дубини, Савчуки, в яких нараховується більше 1000 господарських номерів, з населенням понад 3 тисячі чоловік. У самому Козині нараховується 580 дворів з населенням 1560 чоловік.

Під впливом страху, обману, злочинної ідеології, якою нас начиняли протягом 50 років, молоді люди стали байдужими до всього. Вони звикли підпорядковуватися чужинцям і ніяк не можуть збагнути, що часи змінилися і тепер вони господарі своєї долі.

«Певні сили» роблять усе для того, щоб роз'єднати людей в оцінці подій 50-річної давності. Навіть у сім'ях, де батьки, брати, сестри загинули від рук «визволителів» або склали свої кості в далеких сибірах, трапляється нерозуміння історичного значення тих подій.

Проте більшість жителів Козина не стояла і не стоїть осторонь демократичних перетворень, які проходять у нашій країні. Прикладом цього є той факт, що вже у вересні 1991 р. за рішенням сесії сільської Ради було знесено пам'ятник «вождю революції».

Високу політичну свідомість жителів Козина проявили в період виборів депутатів Верховної Ради, президента України та депутатів місцевих рад, значна кількість виборців віддала свої голоси за представників національно-демократичного блоку.

Сьогодні, в час економічної кризи, яку переживає наша держава, багато трудових колективів, розташованих на території сільської Ради, переборюють економічні негаразди з метою успішного виконання поставлених перед ними завдань. Непоганих результатів у роботі досягаються КСП «Нива» (голова правління І. К. Заць), ремонтно-транспортне підприємство (керуючий В. Г. Станіславчук), ритмічно працює дитячий садок на 150 місць (завдувача Л. Є. Сем'юк) і «сільська

Сторінки історії

З ГЛИБИНИ ВІКІВ

14 жовтня, на Покрову,—День села Козина

околиць Козина аж до Печева разом з населенням російському боярину Гринькові, який прийняв прізвище пана Козинського, після нього Козином володіли його сини Тихон і Омелько, а потім діти Тихона — Пилип і дочка Ганна, яка вийшла заміж за польського магната Гойського. Після смерті Пилипа спадкоємцем стала дочка Марія, яка вийшла заміж за литовського князя Андрія Фірлея.

Так закінчилась династія Козинських — князів руських і православних.

Андрій Фірлей, згодом воєвода Белзький — релігій лютеранської — українців і взагалі православних дуже ненавидів. Користуючись великими доходами з праці підвладних кріпаків і боячись їх ненависті і помсти, на початку XVII ст. розпочав зводити на лівому березі річки Пляшівки замок-фортецю, будівництво якого було завершено в 1629 році.

У першій половині XVII ст. кріпосницький гніт посилювався, зросла панщина. Переважна частина жителів перебувала у злиднях — і ще до початку визвольної війни 1648—1654 р.р. піднімався на збройну боротьбу проти шляхти.

лося в 1775 році.

З 1795 року, коли Правобережна Україна увійшла до складу Росії, Козин був у Дубенському повіті Волинської губернії.

На початку XVIII ст. тут відкрито джерело з мінеральною водою, яка користувалася великою популярністю серед населення.

З розвитком капіталістичних відносин у Козині одужуються підприємства харчової промисловості. В 1831 році в маєтку графа споруджуються винокурний завод, млин.

У 1860 році в Козині було 100 дворів і 1002 чоловіки. В 1860 році він став волосним центром дубенського повіту Волинської губернії, а в 1870 році мешканців спільно страшило лихо: виняла пожежа, яка майже повністю знищила містечко, одвічна частина жителів покинула його.

У роки першої світової війни становище селян значно погіршало. Господарства занепадали, скоротилися посівні площі, поголів'я худоби.

На території і в околицях Козина точилися бої між російською та австро-угорською арміями. Австрійські війська вогнем знищи-

ли казарму гарнізону, розграбували магазини. Та найстрашнішим злочином було знищення простих людей. Уже в кінці 1941 року вони розстріляли в Козині 30 чоловік. У травні—жовтні 1942 року за 3 кілометри від Козина, поблизу Гранівки, фашисти розстріляли 2400 євреїв. На каторжні роботи до Німеччини вивезли 49 чоловік.

19 березня 1944 року село визволили бійці 1/2-ї стрілецької дивізії Червоної Армії.

Взагалі 1944 рік був дуже тяжким, і не тільки для Козина. В цьому році загинули багато людей: одні — на фронтах, у лавах Червоної Армії, другі — в УПА, борючись як проти коричневих, так і проти червоних окупантів, треті — від спецгруп НКВД, що робили свою чорну справу під маркою ОУН—УПА. Воля вночі нищили крапих людей — патріотів України, заповнювали трупами невинних людей занедбані криниці. Причому старалися вшити крапих людей, викликати в населення страх, ненависть до повстанців. Правда, були непоодинокі випадки загибелі людей, інколи і зовсім невинних, від

бу проти шляхти.

Населення Козина радо зустріло козацько-селянські війська, які під проводом Б. Хмельницького в грудні 1648 року поверталися з-під Львова до Києва.

В 1651 році через Козин, рухаючись на Берестечко, проходило повстанське військо. Щоб не мати в себе в тилу ворожий Козинський замок, гетьман Б. Хмельницький наказав полковнику Богуну взяти його. Після зяття замку майже все чоловіче населення містечка, зброївшись за рахунок замкового арсеналу, пішло в загоги повстанців.

Після битви під Берестечком козацькі полки, відступаючи, йшли через Козин. Разом з ними пішло багато козинців. Тоді полковник І. Богун довершив руйнування фортеці і рушив з боями на південь і схід.

Переслідуючи козацькі війська, польська армія зустрілася табором під Кошином. Незабаром ним оволодів загін Я. Вишневецького. «Вогнем і мечем» розгавлявся жорстокий магнат повстанцями. Посеред містечка було поставлено дубоколоду, на якій рубали

ські війська вогнем знищили багато житлових будинків, зруйнували спиртовий завод. Більшість населення евакуювалася до східних областей.

В січні 1918 року тут була встановлена радянська влада, а в лютому містечко окупували австро-німецькі війська. Після їх вигнання Козин деякий час перебував у руках війська Директорії. На початку червня 1919 року в Козині почав діяти ревком. У липні 1920 року тут точилися бої між польськими і більшовицькими військами. З вересня того ж року Козин — під владою Польщі. Груднящим доводилося нести чималий тягар податків, поборів, відробітків. Напередодні другої світової війни тут нараховувалося 202 безземельні сім'ї, 139 сімей мали в користуванні від 0,25 до 2 гектарів, лише невелика частина жителів мала від 2 до 20 гектарів.

І ось прийшов, так би мовити, «щасливий» вересень 1939 року. Зійшло червоне сонце з Сходу, та високо піднялося. Правда, з перших днів у селі відкрили школу з українською

мовами і зовсім невинних, від рук підпільників.

З осені 1944 року репресивна машина «рідної» радянської влади запрацювала на повну потужність. За 1944—1947 роки з Козина в «отдаленные края» вивезено десятки сімей. Багато людей було засуджено військовими трибуналами на 10—15 років ув'язнення без права повернення у рідні краї.

Разом з тим Козин у післявоєнні роки став відроджуватися як районний центр. Тут було відкрито райпобуткомбінат, швейну майстерню, взуттєвий цех, шорний. Почалася відбудова житлового фонду, громадських та господарських приміщень.

У 1948 році на базі смирничної школи створено середню, почав працювати будинок культури, споруджений силами місцевих жителів.

У цьому ж році виник колгосп імені Андреева, створено МТС. У 1951 році колгоспи сіл Козина, Гранівки, Дубинів, Савчуків об'єдналися в один, який став називатися «Ленінсь-

кий». У селі була середня школа (директор Г. С. Островський), у якій навчаються понад 500 учнів, до речі, харчування учнів проводиться безкоштовно, за рахунок коштів підприємств, установ і організацій, розташованих на території сільради. Слід відмітити також, що в складних умовах, за відсутності повного фінансування зі сторони держави, колектив Козинської автошколи продовжує підготовку водіїв для армії України і народного господарства, значну допомогу надає автопослугами підприємствам, установам та організаціям, а також населенню. Завершується реконструкція котельні автошколи під природний газ. Отже, з подачею його в Козин першим споживачем стане автошкола. Користуючись нагодою, хотів би привітати козинців із святом Покрови і святом села, церква в якому освячена на честь Покрови. Добра і щастя вам усім!

Д. САВЧУК,
депутат районної Ради,
голова Козинської сільської Ради.